

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

М.М. ГУЗЬ, ст. викладач
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
E-mail: guzmihail@gmail.com

Анотація. У сучасних умовах вирішення завдання нарощування виробництва продукції органічного сільського господарства розглядається через пошук можливостей використання його потенціалу, що потребує удосконалення управління, передумовою ефективності якого є розробка відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення.

Впровадження в практику пропозицій щодо удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком виробництва органічної продукції сприятиме поліпшенню державного регулювання безпечності й якості продуктів харчування в контексті вимог міжнародних стандартів, що забезпечуватиме розширення ринків сільськогосподарської продукції з дотриманням вимог сталого розвитку.

Ключові слова: інформація, аналітика, управління, розвиток, органічне сільське господарство.

Актуальність. На сучасному етапі розвитку економіки важливе місце посідає інформація, рівень і якість забезпечення якою впливає на формування показників успішності та відповідності зростаючим потребам будь-якого сектору економіки. Не винятком є і сільське господарство та органічне виробництво, як невід'ємна його складова.

Потенціал органічного сільського господарства в Україні є одним із найбільших у світі, зважаючи на високу природну родючість ґрунтів, відносно невисокий рівень забруднення полів агрохімікатами, дешеву робочу силу. Згідно з рішенням ФАО, Україну віднесено до числа держав, які в майбутньому можуть стати світовими донорами продовольства, у тому числі й органічних продуктів харчування.

Дослідження показують, що понад 90 % українських виробників органічної продукції орієнтовані на експорт. Основними ринками збуту органічної продукції для України є ринки найбільш розвинутих країн Європейського Союзу, США, Канади та Японії. З підвищенням рівня життя населення в Україні починає формуватися внутрішній попит на продукцію органічного землеробства. [4, с. 46]

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розвитку виробництва продукції органічного сільського господарства присвячено багато наукових праць вчених-економістів. Серед них праці В. Андрійчука, С. Антонця, В. Артиша, В. Борисової, О. Бородіної, В. Вовка, Т. Зінчук,

М. Кобця, М. Кропивка, А. Лук'яненко, Є. Милованова, П. Писаренка, О. Попової, П. Саблука, М. Стадник, Р. Тринька, М. Шикули, О. Шубравської та інших науковців.

Матеріали і методи дослідження. Теоретичним і методологічним підґрунтям дослідження стали праці провідних вітчизняних та іноземних учених, методологія і загальносистемні принципи проведення наукових досліджень. Зі спеціальних методів дослідження у роботі використано абстрактно-логічний – під час вивчення літературних джерел та дослідження можливостей вирішення поставлених проблем.

Мета дослідження розробка практичних заходів і способів формування інституційних аспектів розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного сільського господарства, що сприятиме нарощуванню родючості ґрунту, збереженню біорізноманіття, отриманню якісної продукції, запобіганню деградації земельних ресурсів і агроєкосистем.

Результати дослідження та їх обговорення. Для забезпечення ефективного процесу управління ринком продукції органічного сільського господарства потрібна та інформація, з відповідною її деталізацією, яка допомагає формуванню управлінських рішень, адекватних ситуації. Перенасиченість інформації, як і її нестача, ускладнює процес обробки інформаційних потоків щодо оцінки стану та перспектив розвитку органічного сільського господарства.

Загальноприйнятим в Україні є підхід, коди вважається, що основним фактором мобілізації внутрішніх резервів економічного зростання у органічному виробництві є забезпечення випереджаючих темпів розвитку виробничої інфраструктури. Однак такий висновок заперечується практикою розвинених країнах, в яких прийнято вважати, що початковим і визначальним у становленні інфраструктури розвитку органічного сільського господарства є формування системи управління з якісною системою його інформаційно-аналітичного забезпечення. Лише на цій основі можливо сформувати стійку та ефективну інфраструктуру того чи іншого продовольчого ринку.

Забезпечення розвитку ринку продукції органічного сільського господарства є важливою складовою діяльності державних органів управління. Для забезпечення розвитку із врахуванням вищенаведеної логіки слід сформувати та реалізувати відповідну програму інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного землеробства. Основною відмінністю в системах інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства України та ЄС є регуляторна політика у сфері ціноутворення. Нині ринок органічної продукції в Україні знаходиться на початковому рівні формування, що зумовлюється такими чинниками, як: відсутність достатньої кількості офіційно зареєстрованих сертифікаційних центрів, нерозвиненість ринкової інфраструктури, несформований стійкий попит на продукцію.

У країнах ЄС та у США основними органами, які відповідальні за інформаційно-аналітичне забезпечення управління ринками продукції органічного сільського господарства, є державні агромаркетингові агентства у складі відповідних міністерств. Становлення інституту такої служби з інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринками сільськогосподарської органічної продукції є об'єктивною передумовою для подальшого динамічного розвитку органічного виробництва в Україні.

Пропонована агромаркетингова структура, як орган інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринками продукції органічного сільського господарства, має створюватись також у межах загальних процесів розвитку агромаркетингової інфраструктури. Стосовно її розвитку, на наш погляд, у найближчій перспективі у сфері вдосконалення маркетингу органічної продукції необхідно здійснити такі заходи: створення законодавчої бази, національного органу сертифікації, послуги якого будуть доступні і невеликим фермерським господарствам, стимулювання переробних підприємств та роздрібної торгівлі, проведення активних заходів щодо формування внутрішнього попиту на органічну продукцію.

Утворення державної агромаркетингової служби є необхідною інституційною передумовою створення сучасної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства. З метою додержання принципів комплексності, повноти, об'єктивності та незалежності система інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства у складі системи державної агромаркетингової служби має використовувати матеріали моніторингу цін, науково-дослідних установ та недержавних інформаційних центрів. Відповідно, проблеми розбудови в Україні сучасної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства можуть бути вирішені нормативно та інституційно із врахуванням досвіду організації світового ринку органічної продукції.

Активне включення економіки України до глобальних процесів обміну на світових ринках продукції органічного сільського господарства зумовлює важливість проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення формування та розвитку інвестиційно-інноваційної моделі ринку продукції органічного сільського господарства, в контексті якої має бути забезпечена конкурентоспроможність продукції органічного виробництва на світовому ринку.

Сьогодні в Україні практично не діють фінансово-економічні та інституційні механізми підтримки з боку держави для просування вітчизняної продукції на світові ринки. Натомість більшість країн світу має позитивний досвід упровадження таких механізмів, доволі ефективним серед яких є залучення фінансування через експортні кредитні агентства (ЕКА).

На світовому ринку такі агентства виступають чинниками, що сприяють розвитку міжнародної торгівлі та є стабілізаторами внутрішніх ринків у кризових умовах. Роль ЕКА в розвитку міжнародної торгівлі постійно зростає в усьому світі – свідченням цього є збільшення масшта-

бів діяльності відповідних установ. Так, Euler Hermes (Німеччина) охоплює процеси управління ризиками на п'яти континентах та має філії і своїх представників у 54 країнах світу.[3] На світових ринках, найпоширенішим продуктом ЕКА є надання експортного кредиту на закупівлю товарів та послуг зарубіжними партнерами. Але такі агенції також займаються фінансуванням інвестиційних проектів за кордоном; страхуванням/гарантуванням експорту й експортних кредитів; страхуванням приватних інвестицій за кордоном; наданням інформаційно-консалтингових послуг; виділенням грантів і участю у проектах, спрямованих на реалізацію соціально значущих завдань у галузі екології, енергоефективності та енергозбереження, медицини й охорони здоров'я.

Варто зазначити, що не існує «типової» чи «ідеальної» моделі експортно-кредитного агентства, адже у разі створення такої установи та визначенні функцій, які вона буде виконувати, враховується, звісно, і соціально-економічне становище країни та політичні умови тощо (табл. 1).

1. Основні моделі ЕКА у світі

Модель	Опис	Країни
Приватна компанія, що діє як агент уряду	Уряд укладає ексклюзивний договір із приватною компанією, яка здійснює фінансування та/або страхування від імені уряду	Франція, Німеччина, Нідерланди
Урядовий підрозділ	Окремий підрозділ уряду під керівництвом міністра, секретаря тощо	Велика Британія, Швейцарія
Державне підприємство	Автономна установа, що належить уряду	Канада, США, Туреччина, Японія, Австралія
Віртуальна ЕКА	Уряд займається прийняттям рішень та бере на себе частину ризику. Жодних інституцій не створюється	Нова Зеландія
Надання державних гарантій	Уряд надає державні гарантії	Велика Британія, Австралія (частково)

Джерело: Diana Smallridge "The Role of State-Backed Export Credit in Export Promotion" // World Bank's Seminar on policies to promote export growth and diversification, May 10th, 2006

Фокусуючись на українському ринку, варто зазначити, найбільший вплив ЕКА матиме на нарощення експортного потенціалу аграрними підприємствами, що в результаті може призвести до покращення соціально-економічного стану ринку органічної продукції. Діяльність такої установи збільшить обсяги експорту, забезпечить вихід на нові ринки, змінить вектор з експорту сировини на готову продукцію з більшою доданою вартістю, відповідно це зміцнить національну валюту, позицію України на світовій арені та зменшить залежність країни від імпортного товаропостачання.

У Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 року поставлено завдання:

«До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, у сфері виробництва та обігу органічної продукції (сировини) належить поширення інформації про виробництво та реалізацію органічної продукції (сировини), органічну продукцію, систему гарантій та контролю в засобах масової інформації із залученням заінтересованих сторін».[6] Однак належним чином і в повному обсязі це завдання до сьогодні не виконано. До вад системи інформаційного забезпечення органічного сільського господарства варто віднести відсталість технологій збирання, систематизації, обробки і поширення інформаційних ресурсів, забезпечення їх оперативності. Не належно налагоджений обмін інформацією з міжнародними і національними науковими та інформаційними організаціями і службами.

Вихід з даної ситуації, тобто перехід від декларацій до практичних кроків, знаходиться, на наш погляд, у площині інноваційності процесу як створення, так і реалізації моделі інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства через відповідну програму. У даному сенсі важливими є такі аспекти. По перше, забезпечити інноваційний характер відповідної програми інформатизації. Під інноваційністю розуміємо, перш за все, створення програми за методологією програмування, прийнятою в розвинених країнах, яка довела свою дієвість (в Україні дана методологія поки що не знайшла свого системного застосування, тому може вважатись інноваційною). По друге, інформаційно-аналітична система за внутрішньою сутністю своєї роботи має базуватись на принципах аналогічних систем у розвинених країнах, такий підхід є також новим та інноваційним для України.

Сучасну систему інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства неможливо запровадити в життя без комп'ютеризації, без нових інформаційних технологій, які мають базуватись на точній, достовірній та своєчасній інформації. Відповідно, із врахуванням прогресивності і високих темпів розвитку інтернет технологій, їх порівняно низькій вартості, пропонується створити:

1. Систему інформаційного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства з використанням сучасних технічних засобів проектування і програмування на базі IP технологій через мережу Інтернет;

2. Підтримувати бази даних за результатами системи регулярних обстежень (моніторингу) виробництва органічної продукції, цін на неї та її ринкового просування;

3. Підтримувати бази даних з сучасних наукових розробок і результатів досліджень у стаціонарних дослідженнях системи НААН та освітніх закладів;

4. І підтримувати бази даних органічних ресурсів (гною, побічної продукції рослинництва, сидератів тощо), біопрепаратів удобрювальної і захисної дії, органо-мінеральних і біоактивних добрив із введенням

екологосумісних агрохімікатів природного походження у повно- і короткочасних сівозмінах;

5. Базу даних щодо інноваційних методів виробництва та просування на ринку органічної сільськогосподарської продукції для забезпечення операторів ринку та працівників системи управління ринком об'єктивною та своєчасною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Висновки і перспективи. Інформація, систематизована за наведеними підходами і технологіями використання забезпечить необхідну «прозорість» ринку, буде основою для ініціювання та реалізації конкурентоспроможних інноваційних проектів із розвитку органічного сільського господарства, а також сприятиме залученню необхідних інвестицій.

Розробка та реалізація програми інформаційно-аналітичного забезпечення управління ринком продукції органічного сільського господарства сприятиме виконанню таких завдань адміністративно-управлінської реформи в сфері управління ринком органічної продукції:

– інтегрування функцій державного і недержавного управління за визначеною моделлю управління ринком продукції органічного сільського господарства і стратегією його розвитку;

– створення спеціалізованого і глибоко інтегрованого органічного підкомплексу АПК на сучасних технологічних засадах з повним циклом виробництва органічної продукції та її реалізації з окремим механізмом фінансово-економічного забезпечення;

– налагодження конструктивної співпраці Мінагрополітики, інших органів влади у сфері управління ринком продукції органічного сільського господарства з громадськими професійними і міжпрофесійними організаціями з питань формування політики розвитку ринку і запровадження принципів консолідованої відповідальності за її ефективне проведення;

– удосконалення структури виконавчих органів, що здійснюють державне управління ринком продукції органічного сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Гаваза Є. В. Ринок органічної продукції та його інфраструктура: сучасний стан і перспективи розвитку. Економіка АПК. 2014. № 5. С. 131-135.

2. Довгань О. М., Мандибуря Я. В. Органічне виробництво: сутність, об'єктивна необхідність, ефективність. Сталий розвиток економіки. 2013. № 1. С. 200-206.

3. Сіренко Н. М. Органічні продукти харчування у забезпеченні продовольчої безпеки України. Економіка АПК. 2012. №1. С. 43-49.

4. Сокальський В. В. Органічне землеробство: проблеми і перспективи. Економіка АПК. — 2010. — № 4. — С. 48-53

5. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини [Електронний ресурс]: Закон України [прийнято Верхов. Радою 3 вересня 2013 р. № 425VII]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/42518>

References

1. Gavaza Y.V. (2014) The market of organic products and its infrastructure: the current state and prospects of development. *Economy of agroindustrial complex*. 5, 131-135. [in Ukrainian].
2. Dovgan O. M., Mandibur Y. V. (2013) Organic production: essence, objective necessity, efficiency. 1, 200-206. [in Ukrainian].
3. Sirenko N. M. (2012) Organic foods in food security of Ukraine. *Economy of agroindustrial complex*. 1, 43-49. [in Ukrainian].
4. Sokalsky V.V. (2010) Organic agriculture: problems and perspectives. *Economy of agroindustrial complex*. 4, 48-53[in Ukrainian].
5. On the production and circulation of organic agricultural products and raw materials [Electronic resource]: Law of Ukraine [adopted by Verhov. Council of September 3, 2013 № 425VII]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/42518>[in Ukrainian].

ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ОРГАНИЧЕСКОГО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

М. М. Гузь

***Аннотация.** В современных условиях решение задачи наращивания производства продукции органического сельского хозяйства рассматривается через поиск возможностей использования его потенциала, что требует совершенствования управления, предпосылкой эффективности которого является разработка соответствующего информационно-аналитического обеспечения.*

Внедрение в практику предложений по совершенствованию системы информационно-аналитического обеспечения управления развитием производства органической продукции будет способствовать улучшению государственного регулирования безопасности и качества продуктов питания в контексте требований международных стандартов, обеспечивать расширение рынков сельскохозяйственной продукции с соблюдением требований устойчивого развития.

***Ключевые слова:** информация, аналитика, управление, развитие, органическое сельское хозяйство.*

INFORMAL AND ANALYTICAL SUPPORT OF ORGANIC AGRICULTURAL DEVELOPMENT MANAGEMENT

M. M. Guz

***Abstract.** In the modern conditions coping with the task of increasing organic agricultural production is considered through searching possibilities of using its potential that need management improvement, the prerequisite for the effectiveness of which is development of appropriate information and analytical support.*

Implementation into practice proposals for the improvement of the system of information-analytical management of the development of organic products production will contribute to improving state regulation of food safety

and quality in the context of international standards, which will ensure the expansion of agricultural products markets, while respecting the requirements of sustainable development.

Keywords: information, analytics, management, development, organic agriculture.

УДК 657:63

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Т. О. ГУРЕНКО, кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
E-mail: gurenkot@ukr.net

Анотація. У сучасних умовах успішна діяльність аграрного сектору повинна забезпечуватися результативною системою управління і ефективною системою обліково-інформаційного забезпечення. Підвищення потреби у структурованій системі взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності, боротьба на регіональних, державних (внутрішніх) і світових продовольчих ринках, постійне збільшення економічних, екологічних, соціальних та інших ризиків, відсутність єдності між економічними, соціальними та екологічними аспектами потребують формування нових підходів до управління на основі збалансованої та доцільної облікової інформації.

Метою дослідження є розкриття значимості обліково-інформаційного забезпечення для подальшого обґрунтування стратегії розвитку аграрної сфери. У статті розкрито основні підходи до формування системи менеджменту як цілісності, визначені види облікової інформації з точки зору цінності для управління, зазначені ключові проблеми аграрного сектору економіки та його обліково-інформаційне забезпечення. Отже, відсутність чіткої та неупередженої облікової інформації, розбалансованість в галузевій структурі аграрного сектору економіки ослабили системні фактори забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та продовольства як в Україні, так і за її межами, що і потребує подальшого дослідження.

Ключові слова: облік, інформація, обліково-аналітичне забезпечення, аграрний сектор, ризики

Актуальність. З кожним роком доступ до різноманітної інформації стає все більш ширшим і доступнішим. Поряд із загальною економічною